

kılavuzumuz
bilimsel
sosyalizm,
silahımız
partimizdir

türkiye işçi partisi
merkez yayın organı

çark başak

yıl:1 sayı:9

16 haziran 1976 çarşamba

150 kuruş

ONBES
GÜNLÜK

OLAYLAR BELİRGİNLEŞİYOR

Olaylar birbirine eklenmeye ve oluşturdu-
ğu genel tablo belirginleşmeye devam ediyor.

Durum şöyle görünüyor: Sağcı burjuva poli-
tikacıların pek sevdiikleri ve ötedenberi geve-
leyip durdukları «aşırı sağa da, aşırı sola da
karşımız» sloganı ile başlatılıp asıl sola yük-
lenecek bir sıkıyönetim uygulamasına gidilme-
si ufukta belirmektedir. Şimdi buna kılıf ka-
zınlamaktadır. Daha ne gibi kılıflar hazırla-
nacak göreceğiz.

Türkeş, komandoları ve Ülkücüleriyle, bu
birinci aşamada işlevini yerine getirmiştir. İle-
ride gerekirse yeniden göreve çağrılmak üzere
şimdilik bunlar arka plâna itilebilir. Etkin
çevreler başbuğlu ve bozkurtlu bir yönetim istememektedir, ama, «anarşist», «bölücü» hare-
ketlere son verecek, «huzur ve nizam» sağli-
yacak, kendilerince «Atatürkçü» bir sıkıyöne-
timi ve sıkıyönetimle «zapt-ü rapt»a alınmış
bir ortamda 1977 seçimlerine gidilmesini onay-
layabilirler. Demirel'in istediği de budur. Bū-
yük burjuvazinin de.

Cumhurbaşkanı pantürkizme ve panisla-
mizme karşı çıkmış ve bu karşı çıkış yalnızca
ilerici, demokratik çevrelerde değil, kendileri-
ni «Atatürkçü» bilen sağ kanatta da tasvip
bulmuştur. Şimdi MC'nin başı Demirel ve par-
tisi bu karşı çıkışları koalisyonunda rakipleri olan
MSP ile MHP'yi etkisizleştirmekte kullanabi-
lir ve plânını uygulayabilmekte olduğu sol'a
yönelik kısmını daha da hızlandırıp sertleşti-
rerek yürütebilir, yürütmeye koyulmuştur da.
Yüksek tirajlı bir gazetede Batı Almanya çı-
kışlı bir raporun yayınlanmasında, DGM savcı-
sının Türkiye'deki gizli örgüt ve faaliyetler ko-
nusunda açıklamasının ve Gaziantep operas-
yonunun gün sektirmeden ardı ardına gelmesi
bir rastlantı değildir. Koşullar Demirel'in ve
burjuvazinin. istediği yönde oluşturulmakta-
dır.

İşçi sınıfı ile yoksullaşan emekçi kitleler
ve demokratik, ilerici, sol güçler baskı altına
alınıp susturulmak istenecektir. CHP - AP
koalisyonu veya işbirliği gerçekleştirilemeye-
nce, bu kez söz konusu planın uygulanmasıyla
CHP hizaya girmeye zorlanacaktır. Hesapça
CHP ırküp gerileyecek, sol'undaki kanattan
büsbütün uzaklaşacak, daha pes perdeden ala-
caktır. Bu koşullarda 1977 seçimlerine gidil-
mesi AP'nin kazanma şansını yükseltecek,
(Devamı 11. sayfada)

15.16 HAZİRAN İŞÇİ SINIFI EYLEMİ

Behice BORAN
Genel Başkan

15-16 Haziran 1970 protesto gösterileri iş-
çi sınıfımızın yüz elli yıllık tarihinde önemli
ve onurlu bir yer almıştır. İşçi sınıfımız bu
eylemiyle Anayasal hak ve özgürlüklerine sa-
hip çıkmıştır; bu hak ve özgürlüklerin, yasa-
ma meclisinde olmanın sağladığı olanaklarla
burjuva iktidar ve muhalefet partileri tarafın-
dan geri alınmasına izin veremeyeceğini göster-
miştir. Ortalığa bir sis perdesi salmak için
koparılan «ışyan!», «kızıl ihtilâl!» çığlıkları bu
gerçeği örtmemiştir ve örtmez.

Anayasanın 46 ve 47. maddelerinde gü-
vence altına alınan sendikalaşma, toplu söz-
leşme ve grev hak ve özgürlükleri 274 ve 275
sayılı kanunlarda yeraldığından da daha fazla
kısıtlanmak, özellikle DİSK tasfiye edilip
işçilerin «güdümlü» Türk-İş'de toplanması
sağlanmak isteniyordu. Bu amaçla 274 ve 275
sayılı kanunları değiştiren yeni kanun tasarı-
ları hazırlandı. Anayasaya aykırı düşeceği
yolunda yapılan tüm uyarılara rağmen birinci
tasarı meclislerden geçirildi ve kanunlaştı.

Egemen sınıf burjuvazi, demokratik öz-
gürlükleri budama, faşizme yönelme girişim-
lerinde —her yerde ve her zaman— önce işçi
sınıfına vurur, çünkü kendisinin karşıtı te-
mel sınıf işçi sınıfıdır; kendi iktidarının ger-
çek alternatifi işçi sınıfı iktidardır; demo-
kratik hak ve özgürlüklerin baş savunucusu ve
demokratik gelişmenin öncü ve itici motor
gücü işçi sınıfı hareketidir. Türkiye'de de 1961
- 1971 arası böyle oldu ve bugün de böyledir.

1965 - 71 arası Burjuvazinin iktidarı işçi
sınıfının yasal politik örgütü Türkiye İşçi Par-
tisi'ni kapatılabilmek için dosyalar düzenleyip
tekrar tekrar C. Başsavcılığına başvurdu, ama
dava açtırmak konusunda bir sonuç alamadı,
1971'e kadar. Bu arada, seçim kanunu değiştiri-
lip «milli bakiye» kaldırılarak Parti'nin hi-
zını kesme yoluna gidildi. İşçi sınıfının politik
partisiz iktidarı almaya yönelikti; bu yöneliş
önlenmek, en azından yavaşlatılmak istendi.
İşçi sınıfının ekonomik mücadelesi ise büyük
burjuvaziyi güncel olarak en hassas noktasında
sıkıştırıyordu; burjuvazinin gasp ettiği artık
değeri azaltmada. Söz konusu tadil tasarı-
ları işçi sınıfının bu mücadelesini etkisizleş-
tirmek içindi.

Çıkar ve kâr hırsının körleştirdiği burju-
vazi ve iktidarı toplumdaki değişme ve geliş-

melerin farkında değildi. İşçi sınıfı TBMM'nden
geçirilen kanuna beklemedikleri ölçüde
büyük tepki gösterdi. İşçiler Kocaeli'nden ve
İstanbul'un çeşitli semtlerinden yürüyüşe ge-
çerek Taksim'e gelecekler ve orada görkemli
bir mitingle gösterilerine son vereceklerdi.
Ve yürüyüşler olaysız başladı. Ama burjuvazi
korkmuştu, iktidar korkmuştu. Yürüyüşün ikin-
ci günü işçilerin karşısına toplu polisleri ve
askerleri çıkardılar, süngü taktirarak kursun
atırtarak, köprüyü açtırtıp yol kestirerek, iki
yaka arasında vapur seferlerini durdurarak.
Bu durumda çatışma kaçınılmazdı. İşçiler üç
şehit verdiler. Bir kaç yerde barikatları aştı-
larsa da deniz yollarının kesilmesi Taksim'e
varmalarını önledi.

Türkiye İşçi Partisi, 274 sayılı kanunu
değiştiren tasarıya olduğu kadar 15-16 Hazi-
ran olayları üzerine sıkıyönetim ilânına da
karşı çıkan tek siyasal parti oldu. İşçilerin
protesto hareketini destekledi, sıkıyönetime
rağmen üst üste üç bildiri yayınladı. Daha son-
raki günlerde de işten çıkarma, ücretlerin ün-
denmemesi, sendika seçimine müdahale gibi
hallerde parti, eleştirilerini kamuoyuna du-
yurmaya, işçi haklarını savunmaya devam et-
ti. Parti, söz konusu kanun TBMM'nden geç-
tikten sonra, kanunun sendikalaşma özgürlü-
ğünü ihlâl eden maddelerinin iptali istemiyle
Anayasa mahkemesinde dava açtı ve kazandı.
12 Mart döneminin iktidardarı dahi iptal edil-
len maddelerin yerini alacak yeni bir kanun ta-
sarısı hazırlayarak TBMM'ne sevk etme ve
geçirtme cesaretini gösteremedi. İşçi sınıfı
burjuvaziyi ve iktidarlarını geriletti. An-
cak şimdi, faşist bir yönetimin oluşturulduğu
ve tam boy açık faşizme gitme hareketinin
güçlendiği bugünlerde Çalışma Bakanlığının
274 sayılı sendikalar kanununu yeniden ele
aldığı ve yoğun çalışmalar sürdürdüğü haber
veriliyor. İşçi sınıfı ve tüm ilerici, demo-
kratik güçler bu konuda uyanık olma durumun-
dadırlar.

15-16 Haziran işçi sınıfı eylemi, dünyanın
her yerinde olduğu gibi bizde de demokratik
hak ve özgürlüklerin ancak onlara sahip çı-
kılarak ve mücadelesi verilerek elde edilebi-
leceğini ve korunabileceğini göstermiştir. Bu
bilinen gerçek bu olaylarla bir kez daha ve
işçi, emekçi kitlelerin gözünü daha da açacak
ölçüde kanıtlanmıştır.

Bu eylem aynı zamanda, varlığından. gü-
cünden, toplumsal öncülüğünden bazı çevre-
(Devamı 11. sayfada)

Merkez Yönetim Kurulu'muzun görüşleri açıklandı: «Parti Örgütü'nün, özellikle işçilerin yoğun olduğu bazı illerde işlerliği olan bir düzeye ulaşmış bulunduğuna ve yaz aylarında «parti örgütünü artık sanayi bölgeleri dışında da yaygınlaştırmak için belli bir genişlemeye geçilebileceğidir.» Bu, aynı zamanda Partimizin «seçim yasası uyarınca seçimlere katılma hakkını elde etmesi» ni sağlayabilecek ve «Parti Örgütü'nün belirli bir gelişme düzeyine eriştiğinin işareti de olacaktır.

GENEL SEKRETER
NİHAH SARGIN

İlk haber beklediğimizden de önce geldi. Yazya şöyle bir girişle başlamayı tasarlıyordum: Yaz ayları örgütlenme kampanyası, ilk hazırlıkların tamamlanması ve görev bölüşümünden sonra, Haziran'ın ilk haftasında filen yürürlüğe girmiş bulunuyor. Bir yandan, kampanyayı mal bakımından destekleyecek bağışların toplanaacağı makbuzlar bastırılıp örgüte gönderilirken, bir yandan da bu konuda filen yürürlüğe girmiş bulunuyor. Bir yandakışlarımız başta olmak üzere kampanyaya görevli partililer birer ikiser görev bölgelerine hareket ediyorlar. Çark-Başak'ın önmizdeki sayılarında ilk sonuçları iletilebileceğiz herhalde.

Oysa dergi yazılarının matbaaya verilmesi sırasında Genel Merkez'e açılan telefonla, ilk haber beklediğimizden de önce geliyor. Amaşya ilminin kurulmuştu. Görevli arkadaşlarımız, resmi müdür, makbuz, şimdiki kadar sağlam gelecek, yayın... gibi Genel Merkez'den sağlayabileceklere ihtiyaçların listesini sunuyorlar ve şimdiki illerinin kurulması için girişimlerini sürdürdüklerini bildiriyorlardı. Doğrusu kampanyanın ilk meyvesi beklediğimizden de önce alınmıştı ve kuşkusuz bunun arkası gelecekti.

Eğer, örgütlenme plânında öngörülen hedefler gerçekleşirse —ki, bu ilk haber de bunu muhtamlamıza, —önümüzdeki yaz döneminde Partimiz, bir yolda eriştiği örgütlenme düzeyini çok aşan bir örgüt yapısına erişecek. Bu, bir o kadar da yeni üye demektir, hem de öncelikle yönetim kademesinde olmak üzere.

Örgütlenmenin önem ve gereği üzerinde çok duruldu. Tüzüğün, merkezi ve yerel bütün yönetim birimlerine aklı gövde olarak yüklediği bu konuda, özellikle son örgütlenme kampanyası ile ilgili olarak daha kısa süre önce müteahhit konuşmalar yapıldı, yazayınlandı. B Temsilcileri Toplantısında Genel Başkanımız ve diğer konuşmacıların bu konudaki görüşlerinin açıklanmalarına ve Genel Başkan arkadaşlarımızın Çark - Başak'ın bir önceki sayısında yayınlanana ve kuralından da örgütlenmenin gereğini vurgulayan başyazısına anımsayalım. Geçen sayıda da Merkez Yönetim Kurulu'muzun görüşleri açıklandı: «Parti Örgütü'nün, özellikle işçilerin yoğun olduğu

Böyle bir gelişimin üye bileşimine ve niteliklerinde değişikliği yol açabileceği ve buna bağlı olarak diğer sorunların ortaya çıkabileceği sorularına gelince, böyle bir sorun gerçekten vardır. En büyük ilerimizde dahi, bütün illerleri tamamlama girişiminde bulunduğumuz zaman kurucu olacak arkadaşlarımız ve kurdukları yönetim kurulu, şimdiki kadar âdetâde kadırlığındın oluşan bileşimde olmayacaklardır. Bunu biliyoruz. Ama gene biliyoruz ki, sorunlar, daha kendisinin bilincine varıldığı anda sorun olma niteliklerini yitirmeye başlarlar. Çünkü konu ortaya konmuştu, ortaya konmakla birlikte cevabı da aranmaya başlanır. Kısa sürede birçok yeni emekçi arkadaş kazanacağız. Parti örgütümüzü kutsal kesimde de yaygınlaştıracacağız. Bugüne kadar üzerinde yeterince durmadığımız kutsal kesim sorunları daha fvedi olarak gündemimize girecek. Bunun için, her zaman önemini vurguladığımız, parti içi eğitim ve Merkez'le yerel örgütler arası bağlantının her fırsattan yararlanarak geliştirilip sıklaştırılması, önemli daha da arttıracak. Buna şimdiden hazırlıklı olmalıyız.

Diğer yandan şimdi mevcut örgütümüz ve üyelerimiz çevrelerinde daha büyük gayret ve ısrarla çalışmak ve işçi sınıfı içinde örgütümüzü geliştirmek, yeni üye kazanmalarına girişmek zorundalar. Üye bileşimi ve yapının dengesi böylece koruyacağız.

Şimdiki kadar kurulumuz ve belli bir işlerliğe kavuşmuş yerel örgütlerimizde mevcut çalışma ekiplerinin sayılarının arttırılması, yeni illerinin oluşturulması, henüz bu girişimde bulunamamış örgütlerimizde vakit geçirilmemiş çalışma ekiplerinin oluşturulmasına geçilmesi bu bakımdan da ayrı bir önem taşıyor.

Daha önce kurulumuz örgütlerimiz, yeni kurulan okullara çalışmalarıyla örnek olacaklar. Yaptıkları çalışma ve kazandııkları deneyimleri gerek dergideki örgüt haberlerinde, gerek Merkez'in düzenleyeceği temsilciler toplantılarında, seminer ve konferanslarda, eğitim çalışmalarında örgütler ve üyeler olarak yeni arkadaşlarımızla paylaşacaklar; onların yeniden aynı deneyimleri geçirmelerine gerek kalmaksızın aynı bilinç ve işlerlik düzeyine erişmelerine yardımcı olacaklar.

Yeni örgütlenme atılımı, hem yeni kuruluş çalışmalarını gerektiriyor, hem de bugüne kadarki çalışmaların daha yoğun biçimde sürdürülmesini de zorunlu kılıyor. Geçen sayımızda belirttiğimiz gibi, bütün arkadaşlarımız örgütlenme kampanyasına özel bir görevi almassa da kampanya ile ilişli olarak çalışma durumundadı. Özel ilişkilerinden yararlanıp, görevli arkadaşlarımızla yardımcı olmak ve kampanyayı finanse edecek özel bağış makbuzlarını Genel Merkez adına toplayacakları bağışlarına sonuna kadar tüketmelerini, işçi sınıfı içinde yeni üye kazanmalarına kadar.

Yaz ayları öğrenici veya çalışan olsun, hem herkesin taati aylarıdır. Yoğun çalışma ile geçen yılın yorgunluğunu gidermek ve taze bir enerji ile yeni çalışmalarına girişilebilmek için işin, dinlenme aylarıdır. Oysa, bir parti için en iyi dinlenmenin, başka birşey düşünmemek, zamanın kullanılmasını şüküvet önemsinin bütün vaktimizi Partimize vererek, Partimize için çalışmaya başladığını biliyor ve bunun önemini pekiyor.

Öyleyse şimdiki fırsat elimizdeyiz, görev başına.

Ekip çalışmalarının raporları halde getirilmesi, hem ilçe yönetim kurulunun ekip çalışmalarını denetleyerek yönlendirilmesi ve hem de bizzat ekibin yapılan ve yapılacak işlerin neler olduğunu tesbit ederek kendi çalışmalarındaki verimlilik açısından son derece önemlidir. Bu suretle, bir yandan yapılan başarılı çalışmalar somut örneklerle gösterilecek, diğer ekiplere de yararlı bilgi haline gelecek, öbür yandan yapılan yanlışlıklar anında tesbit edilerek giderilme olanağı bulunacaktır. Bu raporlar hem parti işleyişinin gelişmesi ve süratlenmesi bakımından önem taşımakta, hem de partinin kitlelerin somut eğitimlerini tesbit etmekle yararlı ve sağlıklı bilgi kaynağı olacaktır. Bu suretle parti ile kitleler ve kitlelerle parti arasında sürekli ve giderek yükselen oranlarda muntazam bir işleyiş kurulacaktır. Ekiplerinin başarısı tüm partinin başarısı olacaktır, kalkarsak, ekip çalışmalarının yanlış ve doğrusuya kâğıt üzerine dökmüldü ve böylece değerlendirilmesi, yani rapor verme alışkanlığının yerleşmesi bu başarıda önemli bir faktördür.

Çalışma ekipleri hayatın çeşitli alanlarında partinin düşünsü yürütüşü, politik temel ve tavirini en somut sorunlardan en genel sorunlara ve çözümlerine kadar yayıyor, öncelikle unsurları partiye kazandırıyor.

Çalışma ekiplerinin ve bu ekipleri oluşturan üyelerin hiç unutmayacakları nokta, içinde çalıştıkları kitlelerin partiyi kendi şahıslarından somutlaştırdığıdır. Öncelikle işçi üyelerini kişisel meyzetleriyle, dürüstlüğü, fedakarlık, cesaret yarattığı ve yönlendirdiği eylemlerle ürettikleri çalışmaların başarılı örneklerini vererek saygınlık kazanacaklardır. Çalışma ekibinin kazandığı bu saygınlık o kitle içindeki partinin saygınlığını ve giderek etkinliğini sağlar.

Gene hiç unutmamak gerekir ki, kitlelere içinde çalışılmamış temel ilkelere bir tutum, tutarlıca laflardan daha çok güven, somut yararlı, özendirici ve yönlendirdiği eylemlerdir. Bunun temel şartı işe içinde çalışan kitleyi somut olarak tanımaktır. Kitlenin somut gerçeklerinin ve sorunlarının tesbiti, bunlar içinde ağırlıklı ve genel olanlarının ortaya çıkarılması ve bunların en iyi bir şekilde ve eyleme yönlendirdiği bir biçimde ifade edilmesidir. Kitlenin tesbit edilen güncel sorunları, gereksinimleri, ulusal ve uluslararası düzeyde bütünleştiği içine oturtulmasıdır. Böylece somut sorunlardan kalkarak kitlenin gözünde ülkemiz ve dünyaya bir pencere açılacaktır. Yerel sorunların ve ilişkilerinin ülke sorunları, bunlara karşı verilecek mücadelelerin de ilke çapında verilen mücadelelerden ayrılmayacağı en açık bir şekilde ortaya çıkabilecektir.

Hiç unutmayalım ki, tüm sorunların çözümünü politiktir. Kitlelerin politik bilinç kazanmaları ise somut sorunların tesbit edilmesi ve bu somut sorunların politikleştirilmesiyle mümkündür. Tutarı ve doğru konuşulmuş bir eylem söylemiş ve söylenecek pek çok güzelliklerden çok daha yararlıdır.

Tek merkezi, yekpare ve organik bir bütün olan partinin kitlelere giderek artan ölçülerde etkin olabilmesi adeta «sınır uçları» olan çalışma ekiplerinin görevlerini iyi yapabilmesine bağlıdır. Kitlelerin somut durumlarından Parti Organlarımızın bilimesi ve bu organların aldığı kararların kitlelere ulaştırılması

çalışma ekipleri yoluyla olacaktır. Çalışma ekipleri Parti tüzük ve programı, organ ve kongrelerin bağlayıcı karar ve ilkelere gözetilmeden ve doğrultusunda bir eylem içinde olacaktır. Kitleler içinde sürekli eylem yapacak olan çalışma ekiplerinin, birbirinden kopuk bir çalışma içinde olmaması için tüm sorunları, başarıları ve başarısızlıkları en açık bir biçimde ilçe yönetim kuruluna aktarmalıdır.

Parti tüzüğümüze göre her ay en az bir defa yapılacak olan ekip başkanları toplantısı, başarıları değerlendirilerek üzere, ekip içi işlerliği, ekibin geçici başarısızlıkları ve başarıları denetleyenler için eğitici yürütülen eğitim çalışmalarını vb. konuları kapsayan raporlar hazırlanmalıdır.

İlçe yönetim kurulu, kendine bağlı tüm çalışma ekiplerinin eşgüdümünün sağlanması, başarıları denetleyen tüm ekiplere aktarılması, başarısızlık nedenlerinin tesbit edilerek giderilmesi, vb. gibi görevlerini gereği gibi yerine getirebilmesi için ekip çalışmalarını en küçük teferruata kadar bilmek ve takip etmek zorundadır. Bunun için de ekip çalışmalarının raporları haline getirilerek yönetim kuruluna sunulması zorunluluk olarak karşınıza çıkacaktır.

Bu raporlarda bulunabilecek noktaları şu atı başlıklar halinde sıralamak mümkündür:

- 1 — Ekip üyelerinin en az haftada bir defa biraraya gelerek yaptıkları düzenli toplantıların ne oranda işlediği, aksayan yönlerin neler olduğunu, aksayan yönlerin giderilmesi için alınacak tedbirler.
- 2 — Parti tüzük ve programını özümlenmiş çalışmalarının seyri, açıklığa çıkılmayan noktaların tesbiti.
- 3 — Partinin doğrudan ve dolaylı, sürekli ve sürekli yayınlarının eğitim malzemesi olarak kullanılmasını için yapılan çalışmalar ve ortaya çıkan zorluklar.
- 4 — Ekip üyelerinin kitap okuma durumu ve o ay okunan kitaplar.
- 5 — Ekip üyelerinin hangi gazeteleri okudukları ve genel olarak aktıllığına parti eylemi için nasıl değerlendirildiği.
- 6 — Ekibin dışa dönük eylemi bakımından öncelikle;

- 1 — İşyerinin genel niteliği konusunda gerekli araştırma,
- 2 — İşçilerin çalışma şartları bakımından değerlendirilmesi,
- 3 — İşçilerin sendikalaşması ve bu konuda eylem ve örgüt seviyesi,
- 4 — İşçilerin yaşama yerleri, vb. gibi çalışmalar mutlaka öncelikle tesbit edilmelidir.

Tesbit edilen bu somut duruma ilişkin olarak ekibin örgütlenme, propaganda vb. konularında çalışma plânı hazırlanmalıdır.

C — Daha sonraki raporlarda:

- 1 — Ekibin çevresindeki sempatizanların sayısının çoğaltılması için yapılan çalışmaların ve alınan somut sonuçlar, (Yayın satışlarının artması, toplanan bağış miktarının artması vb.)
- 2 — Sendikal çalışma bakımından yapılan işler,
- 3 — Sosyal ve kültürel konularda yapılan çalışmaların ve alınan sonuçlar vb. ekibin çalıştığı yerin somut durumuna göre geliştirilecek olan raporlarla ilçe yönetim kuruluna muntazam aralıklarla verilmelidir.

Ekip çalışmalarının raporları haline getirilmesi, hem ilçe yönetim kurulunun ekip çalışmalarını denetleyerek yönlendirilmesi ve hem de bizzat ekibin yapılan ve yapılacak işlerin neler olduğunu tesbit ederek, kendi çalışmalarındaki verimlilik açısından son derece önemlidir. Bu suretle, bir yandan yapılan başarılı çalışmalar somut örnekleriyle gösterilecek, öbür ekiplere de yararlı bilgi haline gelecek, öbür yandan yapılan yanlışlıklar anında tesbit edilerek giderilme olanağı bulunacaktır.

Bu raporlar hem parti işleyişinin gelişmesi ve süratlenmesi bakımından önem taşımakta, hem de partinin kitlelerin somut eğitimlerini tesbit etmekle yararlı ve sağlıklı bilgi kaynağı olacaktır. Bu suretle parti ile kitleler ve kitlelerle parti arasında sürekli ve giderek yükselen oranlarda muntazam bir işleyiş kurulacaktır.

Ekiplerinin başarısı tüm partinin başarısı olacaktır, kalkarsak, ekip çalışmalarının yanlış ve genel olarak aktıllığına parti eylemi için nasıl değerlendirildiği, B — Ekibin dışa dönük eylemi bakımından öncelikle;

15-16 HAZİRAN BÜYÜK İŞÇİ DİRENİŞİNİN 6. YILI DOLDU

1970 Haziranında işçi sınıfımız yüz yıla yaklaşan bir mücadele ile elde ettiği sendikalaşma ve sendika seçme özgürlüğünü elinden almak isteyen burjuva iktidarına karşı bu haklarını savundu. İlerici işçilerden yararlanarak yokedilmesine, ekonomik mücadelesinin sınırlanmasına karşı direnme hakkını kullandı. 1961 Anayasası'na sahip çıktı.

Altı yıl önce, işçi sınıfı hareketinin 1960 sonrasında yeni bir hız kazanan yükselişi doruk noktasına ulaştı. Başlıca sanayi merkezlerinden başlayıp sonra bütün Türkiye'ye yayılan, ekonominin bütün sektörlerini, bütün işkollarını kapsayan, boyuna daha ileri, daha kesin yöntemler kullanılarak gelişen, sarı sendikaları silip süpürmeye başlayan 1960-1970 işçi hareketleri 15-16 Haziranla bir üst aşamanın eşliğine geldi.

Haziran 1970'de işçi sınıfımız Türkiye'de kapitalizmin içine girmiş olduğu çıkmazın tüm maliyetinin kendi üstüne yüklenmesine kolay kolay razı olmayacağıni belirtti. Emperyalizmin ve yerli egemen sınıfların, emekçi kitlelerin yoksulluğu pahasına, sermaye birikimini, sömürü, talanı yoğunlaştırma planlarını rahatça uygulamayacaklarını ortaya koydu.

15-16 Haziran işçi sınıfı önderliğinin inkâr edilemez bir kanıtı oldu. Anayasa Nizamını Koruma Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Dernekler Kanunu tasarıları gibi toplumun bütün emekçi kesimlerine yönelmiş bir dizi kanun tasarısından biri olan Sendikalar Kanununda Değişiklik tasarısına gereken cevabın güçlü bir şekilde verilmesini işçi sınıfının tüm demokratik güçler içindeki yeri, önderliği iyice belirginleştirdi.

16 Haziranda işçi sınıfının direnme gücü karşısında pa-niğe kapılan burjuvazi, tarihinde ilk kez, doğrudan doğruya işçi eyerlerinden ötürü sükıyınem ilan etti. Direniş e katılan binlerce önder işçiyi işlerinden attı. Sendika yöneticilerine ve bazı işçileri sıkıyönetim mahkemelerine verdi. Sonra, 274-275 sayılı yasaadları yapmak istediği değişiklikleri işçi sınıfını baskı ve terör altında tutarak gerçekleştirmeyi denedi. Ne var ki, Türkiye İşçi Partisi'nin yürbörlerin demokratik direnişini Anayasa Mahkemesi'nde hukuk planına intikal ettirerek anayasa aykırı değişiklik kanununu iptafını sağlaması üzerine, burada da başarı kazanamadı. Bu kararlı direnişin de büyük etkisiyle emperyalizm ve egemen sınıfların demokratik güçlere karşı yeni, dolaylı ve bütünsel saldırı planlarına doğru yündeldi.

15-16 Haziran egemen sınıfların politik hareketleri bakımından olduğu kadar, işçi ve emekçilerin politik hareketi bakımından da önemli etkileri sağladı. Burjuvazinin bir kesiminin sosyal demokrasiyi bir iktidar alternatifi olarak kabullemesine katkıda bulundu. İşçi sınıfının gücünü küçümseyen, onun önderliğine inmanmayı küçük burjuva sosyalizminin sonunu hazırladı. Küçük burjuva sosyalizmini aşığı deştiirmeye zorladı.

15-16 Haziran Türkiye İşçi Partisi hareketine ideolojik ve pratik öyede yeni bir güç kazandı. Hareket içindeki sağlığı unsurların etkinliği arttı. Özellikle İstanbul ve Kocaeli'de parti yeni ve Güçün nitelikli militanlar kazandı. Genel olarak işçi sınıfı hareketinin ve bu arada örgüt olarak kendinin karşı karşıya bulunduğu sorunları, ihtiyaçları somut olarak hissetme olanağına buldu. Daha ay sonra yapılan IV. Büyük Kongresinde bunların bir bölümü ile ilgili önemli adımlar atıldı.

Kısacası, 15-16 Haziran Direniş bir yürüyüş ve miting olmanın çok ötesine geçti, toplumsal ve politik hayatı derinden etkiledi. Büyük açıklıklar sağladı.

15.16 HAZİRAN

İŞÇİ DİRENİŞİ

İŞÇİ SINIFIMIZIN HAKKI İÇİN

274-275 sayılı kanunlarda değişiklik yapılarak sendikalaşma ve sendika seçme özgürlüğünün gerek anlamında ortadan kaldırılmak istenmesi, egemen sınıfların bu yolda işçi sınıfına yönelttikleri baskı saldırılarını yalnızca 1970'deki adımdır.

Eldeki bilgiler grev ve sendikalaşmaya karşı daha 1845'de Polits Nizamı ile ilk anti-demokratik kararların alındığı ortaya koymaktadır.

Bu baskı tedbirine ve işçi sınıfının ekonomik ve politik örgütlenmesine yönelik öteki bütün çabalara rağmen önce 1870'lerde, daha sonra 1908'de işçi hareket ve örgütlenmelerinin yaygınlaşması ise, 1908'de Grev Yasası Geçici Kanunu'nun, 1909'da da Grev Yasası Kanunu'nun çıkarılmasına neden olmuştur. Bu kanunlar da işçi sınıfının direniş ve örgütlenmesini engellemiş, mücadelesi gitgide daha yoğun ve bilinçli bir nitelik kazanmaya başlamıştır. Yasa grev ve sendikal örgütlenme hakkını elde edebilmek için verilen mücadeleler, I. Emperyalist Savaş sonunda ısgal kuvvetlerine karşı bir anlam da kazanarak, yabancı işyerlerinde ardarda yapılan direnişlerle büyümüş, Kurtuluş Savaşı boyunca da devam etmiştir.

Cumhuriyetten sonra grev hakkını yasalaştırmak, güçlü sendikal örgütler kurmak yolundaki mücadele yeni bir hız kazanmıştır. Bu doğrultuda atılan ilk önemli adımlar 1925'te çıkarılan Huzur Kanunu ile bir kere daha engellenmiştir. Başka ülkelerden burjuva demokratik çevrim süreçlerine karşı olduğu gibi, Türkiye'de de burjuvazi başarısız kesileşmesinden hemen sonra vurgüçüyle işçi sınıfına hücum etmiş, ötekli sömürdücülerle uzlaşmıştır. 1908'den hemen sonraki tutumunu 1927'de Ankara've sonrasında de tekrarlamıştır.

Aneak sömürdücü güçlerin bu baskı tedbirine ve işçi sınıfına yöneldiğini, 1927 başında İstanbul limanı ve daha sonra bütün işçilerinin, 1927 Haziranında Adana demiryolu işçilerinin direniş ve örgütlenmeleri ilk örneklerdir.

Tüm işçi eyemlerini ve bağımsız örgütlerini yasaklayan 1925

GREV VE SENDİKA MÜCADELESİ

Kanun, 1936 İş Kanunu ve nihayet 1938 Cemiyetler Kanunu hükümleri ile daha da etkili hale getirilmek istenmiştir. Cezaya kanununun 141 ve 142 nci maddeleri ile işçi sınıfına yöneltilen baskı en yoğun bir biçim almıştır. Sınıf temelli üzerine örgütlenme yasaklanmıştır. Grev ve her türlü yasal direniş olanakları elinden alınan işçi sınıfının sendikalaşma ve örgütlenme özgürlükleri de tümenden ortadan kaldırılmıştır.

CHP iktidarı bir yandan faşizan baskılara girişirken, öte yandan işçi sınıfına karşı ikinci bir cephe açarak, hareketi saptırma girişiminde bulunmaya da ihmal etmemiştir. İzmir Kongresi öncesinde olduğu gibi burjuvazinin sahte işçi dernekleri kurması geleneksi devam ettirilmiş ve daha sonra Türk-İşte'te en uygun biçimini alacak olan güdümlü, partiye bağlı işçi örgütlerinin kurulmasına girişilmiştir.

Tek parti döneminde çıkışla birlikte, 1946 yılında sınıf temeline dayalı cemiyet kurma yasası kaldırılarak, savaş yıllarının emekçi kitlelerinde doğurduğu birikime bir sığab sağlanmak istenmiştir. Ne var ki, işçi sendika ve partilerinin büyük bir gelişme göstermesi üzerine hemen 1946 Aralık ayında İlerici-Devrimci siyasal partiler birlikte yeni kurulum bulunan tüm sendikaların da sıkıyönetim kararıyla kapatılması yoluna gidilmiştir.

Daha sonra, işçi sınıfından gelen artan baskılara karşısında ve Batılı burjuva demokrasilerle ilişkileri sıkılaştırmamın bir gereği olarak, 1947'de grev ve toplu sözleşme hakkının varolmadığı bir sendikalar kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunun yarattığı çok sınırlı olanaklar bile İlerici sendikal eylem ve örgütlenme için kullanılabilmese, egemen sınıfları sürekli olarak terdigin etmiş, İlerici sendika yöneticilerine karşı ağır baskılar uygulanması yoluna gidilmiştir.

1946 ve 1950 seçimleri öncesinde grevli-toplu sözleşmeli sendika kurma özgürlüğü vaad eden Demokrat Parti, iktidara gelir gelmez bu sözünden döndüğü gibi, işçi sınıfına karşı baskı politikasını her alanda yoğunlaştırarak devam ettirmiştir. İşçi sınıfının politik örgütlenme ve bilinçlenmesini karşı girişilen kampanya bu sefer de Amerikan tipi sendikacılığın teşviki ile yarıyana sürdürülmüştür.

27 Mayıs 1960 hareketinin getirdiği nisbi özgürlük ortamı, Anayasasının sağladığı demokratik olanaklar işçi sınıfı hareketinin hızla gelişmesine önemli katkılar sağlanmıştı. Anayasanın kabulündes önce ve grev-sendikalaşma hakkını tanıyan anayasasının kabulü ile 1963 Temmuz'unda ilgili kanunların çıkarılması arasında geçen sürede grev ve sendikalaşma için mücadele devam etmiş ve birçok fiili grev uygulanmasına, direniş girişilmiştir. Sadece 1961-1963 arasında 40'dan fazla işçi hareketi olmuş, işçiler hakları için kararlılıklarını göstermişlerdir. 31 Aralık 1961'de İstanbul Sarıcahaneyi meydana yapılan 200 bini aşkın işçinin katıldığı grev başlığı altında Ocak 1963'deki Kavel fabrikası grevi bu mücadelesinin temel adımları arasında sayılabilir.

Sonuçta 24 Temmuz 1963'te çıkarılan 274 ve 275 sayılı kanunlarla burjuvazinin katkısı, bu kanunların ilgili Anayasa maddelerinin gerisinde hükümler getirmesini sağlamaktan ibarettir. Belirli kısıtlamalarla grev ve sendikalaşma özgürlüklerinin sağlanması işçi sınıfımızın yitirilmiş aşan kendi mücadelesinin bir sonucudur. Kendi başarısıdır. Dünya işçi sınıfı hareketinin başarılarını etkisini kendi mücadelesinin etkisiyle birleştiren işçi sınıfının burjuvaziye gerilemek zorunda bırakmasidir.

İŞÇİ SINIFI HAREKETİNİN 1960 SONRASI YÜKSELİŞİ

İşçi sınıfı hareketi yeni yasal olanaklardan da yararlanarak 1960 sonrasında tarihin en dinamik dönemini yaşadı. Basına yansıdığı kadarıyla 1960'da 1970 Haziranına kadar çeşitli türlerde 750'ye yakın işçi hareketi, direniş gerçekleştirildi. Dönemin ilk beş yılında toplam işçi hareketlerinin dörtte birinin, ikinci beş yılında ise dörtte üçünün yapıldığını bilmemiz bile hareketin yitilan yıla yükseliş üstüne gereken ipuçlarını vermektedir.

İşçi hareketleri yıllar geçtikçe hızla bütün Türkiye'ye yayıldı, bütün işçi sınıfımıza kapsamaya yönelen bir yaygınlık kazandı. Hareketlerin bu coğrafya yayılma özelliğine rağmen, sanayinin bölgesine dağılımının da bir sonucu olarak on yıl boyunca toplam işçi hareketlerinin % 60'ından fazlası 15-16 Haziran'da işçi sınıfının temsiliğini yapan beş büyük şehir (İstanbul, Kocaeli, İzmir, Adana, Ankara) işçileri tarafından gerçekleştirildi. 1960'tan 1970'e kadar İstanbul - Kocaeli bölgesinde 250'ye yakın çeşitli işçi direniş ve gösterisi oldu. 1970'e gelindiğinde bu bölge Türkiye'deki bütün işçi hareketlerinin % 49'unun meydana geldiği bir işçi hareketleri merkezi niteliğini kazandı.

İşçi hareketlerine kaynaklık eden nedenler de yıllar geçtikçe gelişme gösterdi. Doğrudan doğruya ekonomik isteklerden doğan hareketler yanısıra, işçilerin ve fabrikalararası dayanışma ve demokratik-siyasi talepler - in yolaçtığı hareketler önem kazanmaya başladı. İşten atılan arkadaşların desteklenmesi, başka fabrika işçileriyle dayanışma, sendika seçme özgürlüğü ve çeşitli kanunlarla ilgili olarak girişilen işçi hareketlerinin o yılki toplam hareketlere oranı 1967'de % 5 iken, 1971'de % 31'e yükseldi. Öte yandan, hareketlerin biçimleri de gitgide daha kesin ve dinamik bir karakter kazandı. Yürüyüşler, mitingler, işğaller ön plana çıkmaya başladı.

Genellikle 500'den çok işçi çalıştıran büyük özel sanayi işyerlerindeki işçilerin öncülüğünü yaptığı bu hareketleri Türk-İş'in çözülmesi ve Devrimci İş Sendikaları Konfederasyonu'nun açılmaması, sendika mücadelelerinin çökmesi gibi büyük işçi kitlelerinin benimsenmesi jönünde gelirdi. Ayrıca, DISK'e bağlı sendikaların işçilerin çoğunluğunu temsil ettikleri işyerleri daha yoğun ve kesin bir sınıf mücadelesine sahne oldu.

Hareketlerin gitteğice artan bir bölümi (1967'de % 4, 1968'de % 18, 1969'da % 20, 1970'te % 43) "Yasa-dışı" ilan edilerek işçinin üstüne polis ve asker yollandı. 1965 Kölçe olaylarıyla birlikte yeniden başlatılan yoğun polis ve kullananı, polis üyeleri verilen zorluklarla grevdeki işçilere saldırılması, olayları daha da kızdırdı ve 1970 Haziranında yollarını işçi kanını bulmadığını hazırlayıcı oldu.

1967'de Türkiye İşçi Partisi üyesi sendikacıların yönetiminde kurulan ve birçok işyerinde temsiliğini, öncülüğünü parti işçilerin yaptığı DISK'in gelişmesi emperyalizm ve yerli sömürdücüler tarafından büyük engelleniyor karşılandı. Tüm sendikaları, hiç olmasa çok büyük bir bölümlünü denetimi altında tutabildiği dönem önlemini çekken egemen sınıflar işçi sınıfına karşı baskılarını artırarak yarılanmaya başladılar. Türk-İş ve Bölge Çıkarma Müdürlükleri eliyle yasalarla işçi sınıfı aleyhine hükümlerinden ve açık birlemler yarılanarak yararlanılarak gerçekleştirilmeye çalışılan engellenen planların büyük ölçüde başarısızla uğraması onları yeni ve etkili çözüm yolları bulmaya itti.

15-16 Haziran'a doğru Türkiye ve Dünyada kapitalizmin bunalımı ve işçi sınıfı

15-16 HAZİRAN'DA OLAYLARIN GELİŞMESİ

274 ve 275 sayılı kanunlarda yapılmak istenen değişikliklerin içeriği:

Değişiklik tasarısı eski kanunun 20. maddesinde değişiklik yapılmasını öneriyordu. Bu değişikliklerle sendikaya üye olma ve üyelikten ayrılma hakları sınırlanıyordu. Sendikadan ayrılma için noter yolu zorunlu kılındı. Burada amaçlanan Türk-İş'ten istifaları engellemektir. Tasarıya göre herhangi bir işkolunda toplu sözleşme yapma yetkisi işkolunda çalışan sigortalı işçilerin 1/3 ini temsil eden sendikaya veriliyor. Ayrıca bir federasyonun kurulabilmesi için o iş kolunda çalışan işçilerin 1/3 inin bir araya gelmesi gerekiyordu. Konfederasyon içine sendika ve federasyonların en az 1/3 inin ve Türkiye'deki sendikali işçilerin en az 1/3 inin bir araya gelmesi zorunluluğu konuyordu. Ancak bu koşullara yana sendika ve konfederasyon uluslararası işçi sendikalarına katılabilecekti. Amaçlanan Türk-İş dışında konfederasyon ve sendikaları yetkiksiz kılmaktı. Tasarılardan oyun DISK'i yok etmek, sendikal hareketi burjuvazinin denetimindeki Türk-İş'e hapis etmek, işçi sınıfının uluslararası dayanışmasını engellemektir.

Amaçlanan DISK ve bağlı sendikaların silinmesiyle sosyalizmin işçi hareketi üzerindeki gelişen etkinliğini kırılması, yeni bir aşamaya gelmiş olan TIP hareketinin sendikalardeki güçlenişini durdurulmasıydı.

BİRÇOK KOLDAN YÜRÜYÜŞE GEÇİLER

274 ve 275 sayılı kanunlarda yapılmak istenen değişiklikleri AP'li Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk şöyle özetliyordu: «İdeolojik akımların aleti olan sendikalar (...) bu kanun çıkar çıkmaz kendilerini iftihar edecektir.» Meclis Çalışma Komisyonu Başkanı Turgut Toker Türk-İş 8. Genel Kurulunda yaptığı konuşmada «Durumu yapılacak değişikliğe uymayan DISK'in tasfiyesini açıkça ilan ediyordu. Daha önceki yıllarda burjuvaziye «iyi snava» vermiş olan Türk-İş den başka konfederasyon bırakılmak için elden gelen çaba gösteriliyordu.

274 ve 275 sayılı kanunlarda getirilmek istenen değişiklik tasarısı 11 Haziran 1970 tarihinde T.B.M.M.'de görüşülmesi başlandı. Tasarıyı hazırlayan komisyonunda sendikacı milletvekillerinden AP'li E. Turgut, S. Yılmaz ve CHP'li A. Bastürk de bulunuyordu. Tasarı üzerinde T.B.M.M.'de yapılan tartışmalara bir göz atılması partilerin tutumunu üzerine yeterince fikir verebilecek niteliktedir:

— CHP grubu adına Burhanettin Atalay — «Bu tasarı sendikacılığımızın güçlü hale gelmesini temin edecektir. İşçi ve işveren mevkelerinin kalkınmasına menfaat çatışması halinde değil, menfaat dayanışması halinde olduklarında hizmet edecektir. Kanun boşluklarını dolduracak adaleti, müsavatı, hürriyeti ve birliği sağlayacak bu kanuna CHP olarak müsbet oy vereceğiz.»

— CHP'den Hayrettin Uysal — «Bugün sendikalarımız, özellikle sendikaların en yüksek kuruluşu olan Türk-İş, demokrasimizin işçiye güvence olan bir örgüt niteliği ile faaliyetlerine devam etmektedir. 274 - 275 sayılı kanunla ön görülen değişiklikleri şahsım adına tasvip ediyorum. Bu tasarıya olumlu oy vereceğim.»

— TIP Milletvekili Rıza Kuas — «Bu kanun Anayasaya ta-

ban tabana zıttır. Türk-İş diktası getirilmek isteniyor. Sendikaların denetlenmesi Türk-İş'e devretmektedir. Bu anti-demokratiktir. Türk işçi hareketinin elini kana bulamaya sevk etmek istemektesiniz. Demokratik hayatın dinamik dinamizm koymak niyetinde değilsiniz.»

— AP grubu adına Hasan Türkay — «Bu kanun... sendika enflasyonuna son verecektir. Türkiye'de işgal, tahrip gibi hareketleri benimsiyen kişiler vardır. Bunları tasvip etmiyoruz. Ben vatansız, milliyetçi Türk işçisine devrimci kelimesini yaksızınla teessüflerimi sunarım.»

Genel anti-demokratik girişimler içinde Sendikalar Kanunu

Sendikalaşma özgürlüğünü sınırlayan kanun emekçilerin, demokratik güçlerin bütün kesimlerine karşı girişilen yalnız bir eylemdir. Anayasa değişiklikleri yapacağın seçim programında açıkça ilan eden AP itidarı çeşitli adlar altında birçok anti-demokratik kanun tasarılarını parlamentoya getirmiştir. Emperyalizm ve egemen sınıflar Anayasayı Nizamını Koruma, Toplantı ve Gösteri Yürütme, Dernek Kanunu tasarıları gibi genel kanunların ve üniversite gelişliğine, meslek odalarının örgütlülüğüne teknik elemanlara v.s. yöneltilen özel kanunların kabul edilmesini sağlayarak Türkiye'de burjuva demokrasisinin sınırlarını iyice daraltmış, faşizme doğru yolalmaya tasarlarmaktadır.

Başta büyük burjuvazi olmak üzere egemen sınıfların bu kanun tasarılarını hazırlayıp, parlamentodan geçirirken kullandıkları ilkel, açık hücum yönteminin bir nedeni içinde düştükleri panik ve aceleleri ise, bir başka nedeni de kıskırtıcılıktır.

Üniversite gençlerinin büyüyen sorunlarını bir ölçüde hafifletmeye çalışmak yerine gençlik hareketlerinin büyümesine yol açacak bir tutum takınmaları buna bir örnektir. Doğu Anadolu'da eşkiya takibi görevlileri altında yürütülen baskılar, açık provokasyonlar buna bir örnektir. Ve nihayet 15-16 Hazirana yola çıkartıcı tavır buna bir örnektir.

ONLERİNE BARKAT ÇIKARDILAR

Ancak, özellikle gençlik kesimi dışında, emperyalizm ve egemen sınıfların bu kıskırtmalarının, başta Türkiye İşçi Partileri olmak üzere bilimsel sosyalistlerin doğru, soğukkanlı tavırları sayesinde büyük ölçüde etkisizleştirildi. İşçi sınıfı içinde ise sadece etkisizleştirilmeye kalmadı, tersine işçi sınıfının gücünü ve öncülüğünü gösteren bir anlam kazandı. 1960-1970 işçi hareketleri boyunca olduğu gibi, 15-16 Haziranda da, son derece sınırlı bir-iki olay dışında burjuvazinin planları başarıya ulaşmadı.

Ankara, Adana, İzmir ve asıl İstanbul-Kocaeli işçileri yalnız kendi sınıflarının demokratik haklarını savunmuş, tüm emekçilere karşı girişilen anti-demokratik saldırılara karşı çıktı. 100 bin aşkın işçi örgütlülüğü müjdesine mavi iş tulumlarıyla yollarda, meydanlarda demokratik hakları yökeltmeye çalışan egemen sınıflara «dur!» dedi, tüm emekçilerin sözcülüğünü yaptı.

kiye İşçi Partisi'nin Teşvik Kanunu aleyhine açtığı dava sonucunda Anayasa Mahkemesinin ilgili kanunu iptal etmesine rağmen, uygulama her yıl daha da hızlanarak devam etti. Örneğin 1964'te 12 milyon lira civarında olan bütçe ihracatçılara vergi idaresi 1970'te 290 milyon liraya çıktı.

Bütün bu gidis kapitalizmin bunalımını azaltmak şöyle dursun, daha büyük boyutlara ulaştırmaktaydı. 15-16 Haziran'ı hazırlayan süreçte, kapitalizm ağır bir bunalıma girmiş bulunmaktaydı.

Sanayide işyerlerinin üretim kapasitelerini kullanma oranı ortalaması 1960'ların sonlarına doğru hızla azaldı. 1970'e gelindiğinde üretim kapasitesinin dörtte birinden fazlası kullanılmamaktaydı. Bazı işkollarında bu oran ortalamasının çok üstüne çıkmıştı.

Mal stokları boyuna arttı. Sanayi stoklarının değeri 1969'da 7 milyar, 1970'te 8,5 milyar liraya ulaştı.

Diş ticaret açığının büyümesiyle artan döviz darlığı diş kaynaklı hammaddelerin zamanında ve gereken ölçüde getirilmesini engelledi. Birçok işyerinde üretim bu nedenle aksadı. Karaborsa yaygınlaştı.

Döviz kaynaklarının artırılması için düşünülebilecek başkaca iki yol doğrudan doğruya geri ve bağımlı kapitalizmin kendisi tarafından engellenmekteydi. Geri teknoloji ve işi örgütlenmesi, fabrika ölçeğinin küçüklüğü, ücretlerin düşüklüğüne rağmen maliyetlerin diş fiatlarla göre yüksek olması sonucunu doğurmaktaydı. Tarımda bütün benzeri unsurlara ek olarak toprak mülkiyet ve kullanımındaki adaletsizlik üretimi ve maliyetleri olumsuz yönde etkilemekteydi.

Yabancı ülkelerle yollanan işçi sayısının 1970'de yarım milyona yaklaşmasına rağmen, işsiz sayısı artmaya devam etti. Kapitalist düzenin en düşük ücret düzeyinde bile işçücünü istasma isteğini karşılamayacak emekçilerin, işçilerin sayısı 1970'te 1,5 milyon civarına ulaştı.

Yabancı ülke ve kurumlardan alınan borçlar ülkeyi, dünyada borçluluk sıralarında en üst sıralara yükseltti. Paranın diş değeri fiili olarak büyük düşmeler gösterdi. Devallasyo-noon çok yakın olduğu herkes tarafından bilinir hale geldi.

Öte yandan, emperyalizm de Türkiye'deki yandaşlarına yardım elini uzatabilecek, belli tavizlerle sınıfsal ilişkilerin kısa bir dönem için olsun yumuşatılmasına katkıda bulunabilecek durumda değildi. Sosyalist ülkelerin ilk sistem arasındaki yarışta her geçen gün biraz daha üstünlüklerini belli etmeleri de onların paniğinin nedeni idi. 1969-70'de ileri ka-

pitalist ülkelerde uzun yıllar boyu görülmemiş çapta bir krizin ilk belirtileri ortaya çıkmaktaydı.

Emperyalizm bombardımanlara, napalme, omniblerce yurtsevare kıyımına, Mai Lai katliamlarına rağmen Vietnam'da güç durumdaydı. Emperyalizm yüzbinlerce askerine rağmen Kamboçya'da, Tayland'da güç durumdaydı. Emperyalizm gerçekleştirdiği gerici darbeye rağmen Laos'ta güç durumdaydı.

Özellikle Orta Doğu'da, Güneydoğu Akdeniz'de emperyalizmin durum sarımsıydı... Arap - İsrail savaşı Arap halkını, özellikle Suriye ve Irak'ta emperyalizmin yürütmesinden uzaklaştırmaktaydı. Yunanistan'da faşist cumhuriyet temelleri sarılıyordu. Bu ülkemin cefakâr ve mücadeleci emekçileri bir kere daha fazlâmını yakmak için ileri adımlar atıyorlardı...

Emperyalizmin, petrol deposunu, sosyalist ülkelere karşı bir saldırı üssü haline getirdiği bu bölgeyi sıkıca elde tutması gerekmektedir.

Emperyalizmin 1969-70'te Türkiye'de verecek tavizi yoktu. Ne gücü vardı buna, ne de eğilimi.

Bilimsel sosyalist hareket ve özellikle Türkiye İşçi Partisi'nin sapmalarından arınma yolunda büyük mesafe alması, işçi hareketlerinin artan bir dinamizm kazanması emperyalizm ve egemen sınıflar için en büyük tehlikeyi doğurmaktaydı. Bu iki akımın kenetlenmesi tehlikesini. Sömürücü güçler ne bu tehlikenin daha da büyümesini gözle alabilirlerdi, ne de daha düşük bir sömürü oranına razı olabilirlerdi.

Aslında 1963'ten 1970'e kadar geçen 7 yıl içinde gerçek ücretler -resmi bilgilere göre- yalnız 3,5 lira arttı. Üstelik istatistiklere yansayan bu artış sadece sigorta kapsamına giren işçilerine aitti. Ama, toplu sözleşme uygulamasının bu yıl yillarında, verimlilik artışları hesaba katılmaksızın gerçek ücretlerde 3,5 lira artış sağlanması burjuvazinin saldırganı geçmesi için önemli bir neden oldu.

Çünkü direnerek haklarını elde etme yöntemleriyle de sınırlı kalmıyordu. İşçilerin, ilerici sendikalarla birleşen işçilerin verdiği ekonomik mücadele önce bütün çalışan halk kitlelerine yayılıyor. Köylülerin memurlar, doktorlardan teknik elemanlara kadar bütün çalışanları için daha birinci ve örgütlü bir mücadeleye giriyordu.

Köylülük siliniyordu. 1967'de 10, 1968'de 13, 1969'da 27 ve 1970'te 96 köylü hareketi, yürüyüşü, mitingi, toprak işgali oldu. İşçi hareketlerinin köylere yansması egemen sınıflar için daha da büyük bir tehlikeydi. «Örneğin» olmanın durdurulması, engellenmesi gerekliydi.

MC ve SOSYALİST BULGARİSTAN

Bulgaristan	: 23,6	Fransa	: 17,5
Sovyetler Birliği	: 29,4	İngiltere	: 15,7
Almanya	: 21	Japonya	: 14,7
ABD	: 19	Türkiye	: 5

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi Başkanı ve Bulgaristan Komünist Partisi I. Sekreteri Todor Jivkov geçtiğimiz günlerde, Cumhurbaşkanlığı Fahri Korutürk'ün konuğu olarak Türkiye'ye geldi. Todor Jivkov ülkemizde bulunduğu dört gün içinde siyasi ve ekonomik konularla görüşmeler yaptı. Bu konular genel olarak Balkanlardaki durum, Kıbrıs'la ilgili gelişmeler, Orta Doğu'daki olaylar, Türk-Bulgar ikili ilişkileri ve Türkiye ile Bulgaristan'ı doğrudan ilgilendiren sorunlar üzerineydi. Bu görüşmeler sırasında Jivkov detant'ın geliştirilmesini ve biran evvel silahsızlanmaya gidilmesini önerdi ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesinin her iki ülke açısından yararlı olacağını açıkladı. Jivkov'un Türkiye'de bulunduğu süre içinde Türkiye ile Bulgaristan arasında bir PTT anlaşması imzalanması kararlaştırıldı. Türk-Bulgar ortak bildirisinde Kıbrıs konusunda «iki başkanın Kıbrıs'ın bağımsızlığının, egemenliğinin, toprak bütünlüğünün ve tarafsızlığının desteklenmesi ve bu hususlara saygı gösterilmesi gerektiği inancı» açıklandı.

Sovyetler Birliği ile gerçekleştirilen kredi anlaşmasından sonra, Bulgaristan'la da sıkı işbirliğine gidiliyor. Daha önce Bulgaristan'la yapılan enerji alışverişini sağlayacak anlaşma ve Sovyetler Birliği'nden alınan kredilerin temel bir özelliği var. Her iki işbirliği de temel üretimin dallarının gelişmesine katkıda bulunuyor. Sosyalist ülkelerle yapılan anlaşmalar Türkiye ekonomisindeki temel dalların gelişmesine ve dolayısıyla işçi sınıfının gelişmesine ve güçlenmesine katkıda bulunuyor.

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye ekonomik yapıları açısından ortak bir özellik gösteriyordu. Herbiri sanayiden yoksun birer geri tarım ülkesi idi. Bugün Türkiye ve Yunanistan birer geri kapitalist ülke olmaktan kurtulamadıkları halde, Bulgaristan sanayileşmiş sosyalist bir ülke olmuştur. Bulgaristan 1944 sosyalist devriminden sonra hızlı bir gelişme göstererek ekonomik, politik ve kültürel alanda diğer iki Balkan ülkesini geçmiştir.

Sosyalist devrimin gerçekleşmesi sonucu güdülen yeni ekonomi ve politik sistemle Bulgaristan'ın kat ettiği yolu iki şekilde gözlemlemek mümkün. İlk olarak Bulgaristan devrim öncesi ve devrim sonrası ekonomik düzeyi açısından değerlendirilebilir, ikinci olarak da Bulgaristan Türkiye ve Yunanistan'la karşılaştırılabilir.

1944'e kadar Bulgaristan ekonomisi oldukça yavaş bir gelişme hızı göstermiştir. Bu dönemde kadar Bulgaristan geri bir tarım ülkesi görünümündedir. Sanayinin yapısı ise ilkel küçük atelyeler şeklindedir. Sosyalist devrim zafere ulaştıktan sonra üretimin kontrolü işçi sınıfına eline geçti ve 1947'de tüm işletmeler nationalleştirildi. Devrimden sonra hızlı bir sanayileşme için üretimde ihtisaslaşma ve merkezleşmeye gidildi. Bulgaristan'ın sosyalist plan ve sanayileşmenin sonucunu uzun bir dönem beklemesine gerek kalmadığı üretim ve milli gelirde büyük artışlar gerçekleşti. Devrimden önce çok az sanayi malı ihraç edebilen Bulgaristan'ın bugün ihraç ettiği sanayi malları, toplam ihracatının % 50'sinde fazlasını oluşturmaktadır. Sanayinin gelişmesiyle birlikte işsizlik tüm olarak ortadan kalktığı gibi, insangücü sıkıntısı hissedilmeye başlanmıştır bile. Sanayi aynı zamanda tüm ülke alanına yayıldı. Bugün bir sanayi işletmesinin bulunduğu tek bir kasaba bile kalmamıştır. 1972'de üretkenlik 1960 üretkenliğinin iki katına çıktı. Üretkenliği sonucu olarak (1965-1970) beş yıllık plan döneminde milli gelir % 97'lik bir artış göstermiştir.

Bulgaristan yalnız sanayi dalında değil eğitim, sağlık hizmetleri ve diğer alanlarda da hızlı bir gelişme göstermiştir. Eğitim hakkı kınunlarla garanti altına alınmıştır. Sekiz yıllık ilköğretim zorunlu tutulmakta ve bu zorunluluğun orta öğretime yükseltilmesi planlanmaktadır. Yüksek öğretimin herkese açık olup öğrenim görenler devletten yardım almaktadırlar. Ayrıca okul öncesi çocukların eğitim ve bakımı için büyük fonlar ayrılmıştır. Bugün yuvalar ve krepler tüm okul öncesi çocuklarının % 68,6 sını kapsamaktadır. Sağlık hizmetlerinde de Bulgaristan devrim sonrasında büyük bir yol katmıştır. Bugün bütün sağlık hizmetleri ücretsiz yapılmakta ilaç fiyatları ise çok düşük tutulmaktadır. Bulgaristan'da her 475 kişiye bir doktor düşmektedir. Bunun diğer ülkelerle karşılaştırdığımızda ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır.

Bütün bu rakamlar Bulgaristan'ın yaşam düzeyini ölçmeye yeterli değildir. Çünkü Burjuva ideolojisindeki «refah» kavramı ile sosyalist ülkelerin yaşam düzeyleri ölçülemez. İyi bir değerlendirme yapabilmek için yaş, din, milliyet ve köken gözetmeden güdülen eşitlik temeline oturtulmuş ilişkiler ağına bakmak gerekir. Bireyler ve toplum (ki tüm sömürdüğü kaldırmıştır) arasındaki ilişkiye bakmalıdır. İşçilerin sendikaları kanalıyla ulusal yaşama aktif olarak katılmaları bunun bir örneğidir. İşçilerin ulusal yaşama katılmaları gerek içinde alınan kararların işçilerle tartışıldıktan sonra ancak uygulanabilmesi, gerekse Beş Yıllık Planların işçilerle tartışıldıktan sonra kabul edilmesi şeklinde olmaktadır. Bütün bunlar sosyalizmin normal ve garantili çalışmayı ve onurlu yaşamayı sağladığını göstermektedir. Bu nedenledir ki kapitalist ülkelerdeki milyonlarca emekçi sosyalist bir düzen kurulması için çaba sarfetmektedir.

Bulgaristan diğer iki Balkan ülkesi ile de karşılaştırıldığında, bir zamanlar aynı düzeyde olduğu ülkeleri nasıl geride bırakıp ilerlediği ortaya çıkmaktadır. Yine, sanayilerini karşılaştırmakla işe başlayalım. Elektrik enerjisi üretimini Bulgaristan 1935'de 266 milyon kw/h'den 1971'de 21.017 milyon kw/h'ye yükseltirken Türkiye'nin elektrik enerjisi üretimi aynı yıllar için ancak 212.000.000 kw/h'den 9.727 milyon kw/h'ye yükselebilmiştir. Kişi başına elektrik enerjisi tüketimine bakıldığında Yunanistan'da 945 kw/h, Bulgaristan'da 2640 kw/h ve Türkiye'de 266 kw/h olarak görülmektedir. Bu karşılaştırmalar diğer sanayi ürünleri ile çoğaltılabilir. Ayrıca yalnız sanayide değil diğer alanlarda da Bulgaristan'ın Türkiye ve Yunanistan'ı geride bıraktığı bir gerçektir. Örneğin tarımda kişi başına tahıl üretiminde Bulgaristan, Türkiye'nin % 162 ilerisinde olup hektar başına da Türkiye'den iki kat daha fazla verim almaktadır.

Bütün bunlardan başka Bulgaristan'da enflasyon ve işsizlik gibi sorunlar bulunmamakta buna karşılık Türkiye'deki açık ve gizli işsiz sayısı neredeyse Bulgaristan'ın nüfusuna ulaşmaktadır. Enflasyon açısından ise, Türkiye en yüksek enflasyon oranına sahip ülkeler arasında gelmektedir.

Bütün bu veriler göz önüne alındığında sosyalist Bulgaristan ve Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu ekonomik düzey belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Yani sosyalist planlama ve sosyalist ekonomi politikası, çok kısa bir zaman önce Türkiye ile aynı düzeyde olan bir ülkeyi, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'ni, ileri sanayileşmiş bir ülke düzeyine çıkarmıştır. Bugün Bulgaristan, halkının refahı için daha ileri adımlar atmaya devam etmekte, dış politikasında da komşuları ile giriştiği yakın ilişkiler sonucunda barış içinde barınmaya yolumuza sağlam adımlar atmaktadır. Bulgaristan'ın Türkiye ile iyi ilişkiler kurmaya çalışması, bölgede barış ortamının gelişmesinde iki ülkenin ortaklaşa büyük katkıda bulunabilmesi açısından ileri gelmektedir. Bulgaristan aynı zamanda Yunanistan ile de iyi ilişkiler geliştirerek Balkanlarda barış ve işbirliği politikasını yaymaktadır. Türkiye Bulgaristan ile işbirliğinin gelişmesinde yanadır, bunu zorunludur da.

Türkiye'nin sosyalist ülkelerle yakın işbirliğine girmesi bir zorunluluktur. Bu zorunluluk bir yandan Türkiye sermaye sınıfının içinde bulunduğu ekonomik ve toplumsal bunalmış, yarı finansman ve pazar sıkıntılarının; bir yandan da sosyalist ülkelerin dış politikalarında uyguladıkları «barış içinde bir arada yaşama» ilkesinin bir sonucudur. Türkiye sermaye sınıfı yeni kredi ve yeni pazar olasılıkları için sosyalist ülkelerle ilişki kurulmasını ve geliştirilmesini soğuk savaş döneminin kara bulutlarını dağıtan detant (= yarıyaşam) politikası son derece önemli bir rol oynamaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, sosyalist ülkelerle özellikle Sovyetler Birliği ve Bulgaristan'la yapılan anlaşmalar her şeyden önce karşılıklı çıkar birliği temeline dayanmaktadır. Yapılan anlaşmalar Türkiye'nin temel üretim dallarının gelişmesine yöneliktir. Yardımlar, krediler konusu da önem taşımaktadır. Kapitalist ülkelerden alınan krediler ve yardımların tersine, Sosyalist ülkelerden alınan krediler ve yardımlar devletten devlete yardımlar ve krediler şeklindedir. Bu da Türkiye'nin sosyalist ülkelerle giriştiği yakın ilişki ve işbirliğini açık yarar sağladığını göstermektedir.

Todor Jivkov'un geçtiğimiz günlerde Türkiye'ye yaptığı ziyaret Bulgaristan'la girişilen yakın ilişkilerin daha da kuvvetlendirilcektir. Bu yakın ilişkiler Balkan halklarının kardeşliği ve bölge barışının güçlenmesi doğrultusunda ileri adımlar olacaktır.